

VZDĚLÁVACÍ NADACE JANA HUSA

Při příležitosti II. ročníku udělování Cen Bronislavy Müllerové středoškolským studentům za nejlepší esej na téma „Zápas o svobodu slova“, pořádaném Vzdělávací nadací Jana Husa dne 27. dubna 2007 v Brně, bylo předneseno poselství Václava Havla.

Václav Havel

Poselství soutěži o nejlepší esej na téma Zápas o svobodu slova

Milí mladí přátelé,

raduji se z vaší účasti v soutěži o nejlepší esej na téma zápasu o svobodu slova. Lze-li dnes takovou soutěž pořádat, svědčí to mimo jiné o tom, že svoboda slova u nás skutečně existuje. Usilování o ni ale nikdy nelze definitivně odškrtnout jako splněný úkol, nikdy není a nebude definitivně vybojována. Pamatuji doby, kdy samotné slovo svoboda mělo ve veřejném prostoru – a bez ohledu na vlastní názor – znamenat pouze jediné: přitakání na předem politicky schválenou a direktivně šířenou interpretaci. Jakákoliv veřejná polemika byla předem vylučována a označována za vypovězení nepřátelství moci. Kriminalizovat občany za jejich názory však není projevem síly, ale slabosti.

Samotný dar slova je jedno veliké tajemství lidské existence. Skrze slovo promlouvá lidská duše a bránit proto slovu či manipulovat jím je v tomto smyslu pohrdáním samotnou podstatou člověka. Proto je svoboda slova hodnotou univerzální, platnou v každém společenském a politickém uspořádání.

V poměrech demokratických je svoboda slova zaručena ústavou a občan má bezpočet možností jak se svých práv domáhat. Existuje svobodný tisk, rozhlas, televize, dnes i internet. Svobodné šíření slova už není věcí každodenního překonávání strachu. Neznamená to však, že je vyhráno. Stále totiž zůstává především otázkou svědomí každého z nás. Vnější svobodné poměry ještě samy o sobě nejsou zárukou svobodného, tedy zodpovědného chování. Dnes a denně jsme svědky lži, úmyslných dezinterpretací, záměrných komolení, slovního smogu a nejrozmanitějších floskulí.

V době, o níž jsem se tu zmínil, však mělo každé slovo, snažící se o pravdivou společenskou výpověď a vystižení politické reality, cenu úměrnou oběti, již se za něj platilo: cenu šikany, pronásledování, věznění či dokonce mučení a cenu vyšší o to, že tato oběť byla podstupována

vědomě. Slovo však mělo – a stále má – i funkci očištnou. Mám v živé paměti, jakou úlevu přinášelo všem, kteří se rozhodli se skrze něj odpoutat od světa lži a přetvářky.

I dnes je tedy třeba se o svobodné šíření názorů zasazovat, i v demokratické zemi budou vždy existovat snahy o zamlčování, manipulace, dezinterpretace. Zároveň s tím bychom však měli svou vlastní svobodu využít i k soustředěnému mezinárodnímu tlaku na všechny totalitní a autoritativní režimy a k projevům solidarity s těmi, kteří v nesvobodných poměrech žijí dodnes.